

En lille Nisse reiste...'

En psykopatografisk analyse

En lille Nisse reiste
Med Extrapost fra Land til Land,
Hans Agt det var at hilse
Paa Verdens største Mand.

Han kom til Stormogulen
Og der hvor Kæmpekaalen groer;
Men mellem alle Kæmper
Ham tyktes Ingen stor.

Da gik han hen til Havet,
Og stirred i det klare Vand; -
Han smilte, thi nu havde
Han seet den største Mand.

J. C. Gerson.

Alle danske kender det berømte digt om den lille nisse, der rejste ud i verden for at træffe verdens største mand, og som først fandt ham, da han så sit eget spejlbillede i vandet. Digtet er som regel blevet opfattet som en uskyldig bømevis, en harmløs lille spøgefuldhed, og mig bekendt er det aldrig blevet gennemanalyseret som det enestående fine psykologiske portræt, det i virkeligheden er; for med dette digt har forfatteren foregrebet hele den moderne psykologi, og for den, der kan se det, står det allsammen i digtet; det gælder blot om at analysere de små ting ud fra et kendskab til menneskesindets mekanik.

Det slår straks den opmærksomme læser, at nissen karak-

teriseres som „lille“, hvad der er så meget mere påfaldende, som forfatteren ellers ikke ødsler med adjektiver; bortset fra dette ord anvender han kun følgende tre beskrivende adjektiver: *største* (to gange), *stor* og *klare*. Det er altså næppe en tilfældighed, at vor ven nissen omgående karakteriseres som lille, endda i første verslinje. Nisser må vel i almindelighed betragtes som små, og når det derfor har været nødvendigt for forfatteren at fremhæve netop dette kendemærke på så iøjnefaldende en måde, må det være, fordi han vil have os til at forstå, at denne nisse var ganske usædvanlig lille. At foreslå en bestemt længde bliver naturligvis det rene gætværk, men vor nisse må altså i hvert fald være betydeligt under nissers normalstørrelse. Man ser ham tydeligt for sig, en lille nisse - måske lidt ludende og med et usikkert, genert væsen, der yderligere fremhæver hans lidenhed. Kort sagt: en stakkel.

Vi hører nu om denne nisse, at han rejser væk - han vil ikke være i Danmark mere - han vil væk fra det hele, ud i verden. Han er altså en eskapist, for at bruge et moderne udtryk. Hvad er det så for sorger og bekymringer, han på denne måde prøver at flygte fra? Er det økonomiske sorger, der driver ham væk? Nej, den teori kan vi med sikkerhed kassere. En falleret nisse har ikke råd til at rejse verden rundt med specielt lejet diligence - for sådan må udtrykket „Extrapost“ naturligvis opfattes. Den slags luksusrejser koster penge, så hans finanser må altså have været i den bedste orden. Det ligger da snub-lende nær at antage, at han har lidt af et mindreværdskomplex på grund af sin lidenhed - man tør gætte på, at nissepigerne har let ad ham, og han har lidt af en utilfredsstillet kønsdrift. Det er derfor, han vil væk fra det hele, hurtigst muligt; han kan ikke vente på den normale diligence-forbindelse men lejer sig en vogn - pengene spiller jo ingen rolle for ham. Men det går ham til at begynde med, som det går alle eskapister - han drives afsted fra det ene sted til det andet uden nogen-sinde at finde den ro og balance, han søger. „Fra Land til Land“ rejste han, hedder det i digtet. Ja, hvor er det karakteristisk for

disse urolige sjæle, der ikke har rist eller ro, og som ustandselig prøver at flygte fra deres egne problemer!

Men lad os ikke glemme, at han har en hensigt med sin rejse, han har en „Agt“. Og hvad er så denne hans „Agt“? Ja, det står med rene ord i digtet: det er „at hilse paa Verdens største Mand.“ Det ser så uskyldigt ud, ikke sandt? Som om vor ven nissen bare var en slags cirkusdirektør eller artist-agent eller bare en almindelig nisse-turist drevet af nysgerrighed! Men nej, måske narrer han sig selv, men ikke os andre. Hvad er det da, han i virkeligheden søger? Det er jo det, som han ikke selv ejer, som er årsagen til hans egen misere. Med udtryk hentet fra den moderne psykologi kunne man tale om en blanding af compensationstrang og masochisme. Kan han ikke *være* stor selv, så kan han i det mindste imponere nissepigeme ved at fortælle, at han - den lille nisse - i hvert fald har set verdens største mand, hilst på ham, trykket ham i hånden, så lidt af storheden ligesom er smittet af på ham selv. Men samtidig higer han også efter den selvpinsel at se sin egen lidenhed i et overdimensioneret perspektiv - den lille forkrøblede nisse ved siden af verdens største mand! Billedet er i virkeligheden dybt tragisk, men fænomenet er langt fra ubekendt for moderne psykologer.

Og hvordan går det ham så? Jo, storhed er der ingen mangel på ude i verden. Han kommer til „Stormogulen“ og rejser i lande, hvor selv hvidkålen har kæmpeformat, og han træffer alverdens giganter - men ingen af dem imponerer ham. Hvorfor ikke? Ja, døm selv. Det står måske ikke direkte i digtet, men det står i virkeligheden at læse mellem linjerne for den, der læser digtet opmærksomt. Der må jo nemlig være sket noget med den lille nisse, siden han rejste hjemmefra. Han, som derhjemme i Danmark bare var en komisk og overset figur, må åbenbart have gjort lykke i udlandet. Derude har han virket som noget mærkværdigt og nyt og spændende. I Danmark er en lille nisse bare til grin, men i Stormogulens land, hvor pigerne er vant til, at alle mænd er kæmper, har

den lille nisse vakt opsigt, og alle kæmpedamerne har flokkedes om ham for at erobre hans gunst. Ligesom selv den kedsommeligste og tristeste Hawaii-pige ville have sin store chance i Vanløse, således har den lille, forkuede nisse haft sin chance i det fremmede miljø, hvor det netop viste sig at være hans store chance, at han var så lille. Det er derfor han nu opdager, at det ikke altid er en fordel at være stor. I kæmpeskålens land kan den lille danske nisse slå alle giganterne af marken - hvad har de så ud af at være så umanerligt lange?

Nissens indre sjælelige konflikter er med andre ord blevet løst, omend på en helt anden måde end den, han drømte om, da han begav sig ud på sin lange rejse; hans seksuelle begær har fundet tilfredsstillelse, og nissen ved nu, at det ikke er ham, der er noget i vejen med, nu da han har fundet det rette miljø for sin sunde og naturlige udfoldelse. Tilfredsstillet og lykkelig, måske lidt træt af de mange kæmpekvinde, går vor nisse ned til havet og stirrer ud over vandet, mens han smiler et stille, indadvendt smil (man kunne måske gætte på, at han i det fremmede er blevet påvirket af buddhistisk filosofi). Og der i havet ser han sit eget spejlbillede; men han er ikke mere en neurotisk navlebeskuer - han er blevet til et frigjort menneske, der nu er klar over sin egen værdi. Tvivleren og misantropen i ham er død - han har genvundet troen på sig selv og på sin egen storhed.

Læst med den rette forståelse er dette digt altså langt fra et uskyldigt børnedigt - tværtimod, det er stærkt og uforblømt i sin krasse afsløring af menneskesindets konflikter og de seksuelle drifters betydning. Læst med den rette forståelse er „En lille Nisse reiste” en indtrængende psykologisk analyse, som savner sidestykke i vor litteratur.